DEPARTMENT OF BASIC EDUCATION
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

XIKAMBELO XA TIKO XA LEMBE NA LEMBE 2012
GIREDI 3 MATEMATIKI-XITSONGA
XIKOMBATINHLAMULO (BRAILLE)

TIMARAKA: 60

XITSUNDZUXO XA MUDYONDZISI:

1. Nyika timaraka hinkwato eka tinhlamulo ntsena, handle ka loko swi vuriwile.
2. Amukela maendlelo man'wana na man'wana ya tinhlamulo hambiloko ya nga kombisiwangi eka xikombatinhlamulo.

XIVUTISO			TINHLAMULO LETI LANGUTERIWEKE	TIMARAKA	NTSENGO
1		a	100; 125; 150 ✔	1	3
		b	658; 638; 618 ✔	1	
		c	150; 200; 300 ✔ kumbe 350 ; 300 ; 200 ✔	1	
2		a	Makumekayentlhanu ✔ Amukela vito ra nomboro yin'wana na yin'wana leyi nga yona leyi tsariweke hi ririmi ra ximfumo rin'wana na rin'wana leri amukeriwaka. U nga n'wi tsoni timaraka loko a nga peletanga swona.	1	2
		b	Madzananharhu makumenkombombirhi ✔ Amukela vito ra nomboro leri tsariweke hi ririmi leri amukelekaka. U nga n'wi tsoni timaraka loko a nga peletanga swona.	1	
3		a	542,452,425,245 ✔	1	2
		b	1 xa mune(kotare), 1 xa nharhu, hafu ✔ Amukela mfungho lowu nga wona kumbe ti dirowingi ta swiphemu/ tifurakixini.	1	
4		a	400 + 200 + 30 + 10 + 1 + 3 ✔ = 600 + 40 + 4 ✔ = 644 ✔ ✔ ✔ ✔ kumbe 431 + 200 ➜ 631 + 10 ➜641 +3 ➜ 644	3	10
		b	70 + 2 - 30 – 7 ✔ ✔ ✔ = 60 + 12 – 30 – 7 ✔ kumbe 72 – 30 ➜42 – 7 ➜ 35 = 60 – 30 + 12 – 7 = 30 + 5 ✔ = 35 ✔	3	
		c	3 x 1 = 3 ⌉ ✔ 3 x31 = 93 ✔ ✔ 3 x 30 =90 ⌋ kumbe ✔ 3 x 31 = 93 ✔ 31 + 31 + 31 = 93 ✔	2	
		d	Loko 80 ÷ 4 = 20 ✔ ⌉ Maendlelo: maraka 1 naswona 4 ÷ 4 = 1 ⌋ Nhlamulo: maraka1 swi vula leswaku 20 + 1 = 21 ✔	2	
5		a	70 kumbe 7 wa makume kumbe makumenkombo ✔	1	2
		b	500 kumbe 5 wa madzana kumbe madzananthlanu ✔	1	

6		Ya vu22, ya vu23, ya vu25, ya vu28, ya vu29 ✔	1	1
7	a	(2 x R1,50) + R1,00 = R4,00 ✔ ✔ Cinci = R5 – R4 = R1/100c ✔ Susa maraka loko kungari na vun'we/ eka nhlamulo. ✔	3	
	b	✔　　✔　　　✔ R3,40 – R1,75 = R1,65 Susa maraka loko kungari na vun'we/ eka nhlamulo.	3	6

8	a	✔　　✔ Nomboro ya matheyere = 12 x 5 = 60	2	
	b	✔　　　✔ Nomboro ya mabisikiti = 69 ÷ 2 = 34 na hafu	2	4
9	a	572 ✔	1	
	b	300 + 80 + 5 ✔ Amukela nxanxamelo wun'wana na wun'wana.	1	
	c	49 + 49 = 98　　kumbe　2 x 49 = 98 ✔	1	
	d	397 , 398 , 399 , 400 , 401 , 402 ✔	1	
	e	137 ✔	1	
	f	C / 300 ✔ Amukela nhlamulo yin'wana na yin'wana leyi nga yona leyi nga tsondzeriwa/nkhwatihatiwa.	1	6
10	a	f　　g　　d　　　　✔	1	
	b	275 ✔	1	2
11			1　　1 1　　1	4

Swivumbeko swa 2-D	Minchumu ya 3-D
Yinhlanharhu	Silindara
Rhekithengele	Khubu / Bokisi

Amukela tinhlamulo leti nga tona eka nxanxamelo eka kholomo yin'wana na yin'wana.

12	a	a ✔	1	
	b	B ✔	1	2
13	a	31 ✔	1	
	b	4 ✔	1	3
	c	Ravuntlhanu ✔	1	
14	(i)	b ✔	1	3

	(ii)	• Voko ro leha eka 6 na voko ro koma eka 11.	1		
	(iii)	90 ✔	1		
15	a	khilogiramu ✔	1		
	b	tilitara ✔	1		
	c	tisentimitara ✔	1	4	
	d	15 cm ✔	1		
16		45 ✔	1	1	
17	a	7 ✔	1		
	b	Kati ✔	1		
	c	140 cm ✔	1	5	
	d	Amukela nhlamulo yin'wana na yin'wana leyi nga kumbeteriwaka **exikarhi ka** 100 cm na 120 cm, xik. 110 cm ✔	1		
	e	Phathi ✔	1		
		NTSENGO:		60	